

Wystawiamy się *czyli odpowiednio dać rzeczy słowo*

JOANNA SMÓL

KATARZYNA ZAGÓRSKA

KARTA SCENARIUSZA

| WPROWADZENIE

Stosowne, jasne, estetyczne oraz przekonujące wystąpienie stanowi jedną z kluczowych umiejętności z zakresu retoryki. Świadome stosowanie środków stylistycznych, zgodne z ich funkcją i przeznaczeniem, stwarza możliwość dostosowania wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnej, zakładanego celu oraz kompetencji interlokutorów. Środki stylistyczne pozwalają ubarwić wypowiedź, zaciekać nią słuchaczy, wywołać pożądane emocje oraz wyrazić określone treści w oryginalny sposób. Warto również zwrócić uwagę na relacje pomiędzy wolnością w doborze środków a ograniczeniami, jakie nakładają na autora tekstu różnorodne uwarunkowania komunikacyjne czy stylistyczne, jak chociażby zasada stosowności (*decorum*).

| CELE

- Poznanie wybranych środków stylistycznych, ich funkcji i możliwości zastosowania w tekście
- Rozpoznawanie środków stylistycznych w tekście
- Wykształcenie umiejętności świadomego stosowania różnorodnych środków stylistycznych w tekstach tworzonych przez uczniów

| PAKIET WIEDZY

Mając ciekawy pomysł na długie przemówienie w ważnej sprawie czy krótkie wystąpienie w sprawie zupełnie błażej, już po opracowaniu konspektu, należy zająć się warstwą językową. Znajomość bogatego repertuaru stosowanych środków pozwoli tak skonstruować wypowiedź, by osiągnąć zamierzony rezultat. Oprócz przekazywania pewnej wiedzy o rzeczywistości, zastosowanie określonych figur stylistycznych może pełnić następujące funkcje:

- **ekspresywną** – wyrażać emocje nadawcy;
- **impresywną** – wpływać na przekonania i postępowanie odbiorcy;
- **poetycką** – zachwycać kunsztem wypowiedzi, doбором słownictwa, tworzeniem zestawień niebanalnych, wpływających na wyobraźnię oraz poczucie estetyki (wbrew nazwie – funkcja poetycka nie jest zarezerwowana wyłącznie dla poezji);
- **fatyczną** – podtrzymywać kontakt z odbiorcą, sprawiać, że będzie on koncentrował uwagę na naszej wypowiedzi.

| LITERATURA

M. Rusinek, A. Załazińska, *Retoryka podręczna, czyli jak wnikliwie słuchać i przekonująco mówić*, Kraków 2005, rozdz. VII: *W jakim stylu?*
Słownik terminów literackich, red. J. Sławiński, Warszawa 1989.
 D. Zdunkiewicz-Jedynak, *Wykłady ze stylistyki*, Warszawa 2010, rozdz. III: *Analiza stylistyczna tekstu. Stylistyczna wartość środków językowych*.

Nazwa środka	Definicja	Przykład
ANAFORA	Rozpoczynanie kolejnych segmentów wypowiedzi od tego samego wyrazu (lub grupy wyrazów); koncentruje uwagę odbiorcy na danym elemencie wypowiedzi, sprzyja zapamiętaniu powtarzanych fragmentów.	<i>Nigdy już nie będzie tak jak kiedyś, nigdy już nie usłyszę jej radosnego głosu, nigdy już nie zobaczę mojej ukochanej żony.</i>
ANTYTEZA	Zestawienie ze sobą dwóch fragmentów wypowiedzi o znaczeniu przeciwnym; pozwala uchwycić opozycyjność pewnych sądów i opinii.	<i>Lepiej przeżyć ból rozstania, niż nigdy nikogo nie pokochać.</i>
ELIPSA	Pominięcie elementu wypowiedzi, który łatwo może być zrekonstruowany przez słuchacza; konstrukcja niepełna, ale znaczeniowo zamknięta; często występuje w postaci równoważnika zdania; koncentruje uwagę odbiorcy na pominiętej części tekstu.	<i>Twarz kapitana teraz gniewna i pełna obaw, a jeszcze przed chwilą – radosna i promienna.</i>
GRADACJA	Stopniowanie znaczeń polegające na zachowaniu odpowiedniej kolejności elementów wypowiedzi nazywających daną cechę według porządku rosnącego albo malejącego; wzmacnia wyrazistość i kwiecistość stylu.	<i>Mało powiedziane, że była ładna, a nawet – że piękna, ona po prostu oślniewała urodą i promieniała wewnętrznym blaskiem.</i>
HIPERBOLA	Figura retoryczna polegająca na wyolbrzymieniu wyglądu, znaczenia, działania pewnych osób, rzeczy; występuje m.in. w tekstach poetyckich, przemówieniach oraz w wypowiedziach potocznych; buduje przekaz emocjonalny poprzez uwypuklenie pewnych treści.	<i>Zakończenie liceum to szczególna chwila, rodzice pękali z dumy, a babcia ze wzruszenia wylała całe morze łez.</i>
METAFORA	Zestawienie ze sobą odległych semantycznie wyrazów, które razem przekazują inne znaczenie niż cząstkowe sensy dosłowne poszczególnych elementów; zamierzona zmiana, dzięki której powstaje nowa całość, wyróżnia się metaforę poetycką i potoczną (często używaną w codziennej polszczyźnie); środek ten odgrywa ważną rolę w języku, m.in. pozwala narzucić określoną wartość pewnym pojęciom czy zdarzeniom.	<i>Tak długo stary major zbierał okruchy nadziei, aż na horyzoncie zajaśniała jutrzeńka wolności, a jego oprawcy zostali wyrzuceni na śmietnik historii.</i>
METONIMIA	Zastąpienie nazwy przedmiotu czy zjawiska nazwą innego, pozostającego z nim w pewnej zależności; może zwiększać wyrazistość wypowiedzi poprzez uzyskanie efektu skrótowości; zabieg ten wpływa również na wyobraźnię odbiorcy.	<i>Wreszcie mieli własny dach nad głową, wieczorem mogli posłuchać Chopina, przeczytać Herberta, zjeść uroczystą kolację i wypić dwie lampki.</i>
PARADOKS	Chwyt retoryczny wskazujący na sprzeczność między elementami wypowiedzi, pozwala odkryć zaskakującą prawdę (np. życiową, literacką, filozoficzną); jego funkcją jest zaskoczenie odbiorcy, uwypuklenie pewnych cech danego zjawiska.	<i>To, co mamy, najbardziej docenimy wówczas, gdy przyjdzie nam to stracić. Zwykle to ludzie najbiedniejsi potrafią dać nam najwięcej.</i>
PERYFRAZA	Zastąpienie wyrazu lub frazy bardziej rozbudowanym opisem; uniknięcie wypowiedzenia czegoś wprost, wzbogacenie przekazu, wpływa na ozdobność stylu.	<i>W stolicy Wielkopolski odbyło się uroczyste odsłonięcie pomnika autora „Pana Tadeusza”.</i>
PORÓWNIANIE	Zestawienie ze sobą dwóch lub więcej składników, zwrócenie uwagi odbiorcy na pewną cechę zestawianych zjawisk, wskazanie ich podobieństw, najczęściej za pomocą odpowiednich elementów konstrukcyjnych (spójników albo przysłówków porównawczych), np. jak, jako, jakby, niby, na kształt, jak gdyby.	<i>Błady niczym ściana żołnierz stał jak wryty przed dowódcą, czuł się, jakby niebo zaraz miało zaważyć mu się na głowę.</i>
PYTANIE RETORYCZNE	Pytanie pozorne, formułowane nie w celu uzyskania odpowiedzi, ale dla podkreślenia przekonania mówcy; angażuje uwagę słuchaczy, zaskakuje interlokutora, może służyć refleksji, podkreśleniu własnych sądów.	<i>Czyż retoryka nie jest potrzebna? Czy nie rozumiesz, że to nie ma sensu? Jak można tak ciągle kłamać?</i>
WYLICZENIE	Wymienianie kolejnych elementów wskazywanych w wypowiedzi; porządkuje wypowiedź, uzmysławia wielość i różnorodność omawianych zjawisk.	<i>Miał posprzątać pokój, ugotować obiad, wyjść z psem na spacer, a on cały czas ogląda mecz!</i>

PRZEBIEG ZAJĘĆ

W tabeli umieszczamy informacje o tym, jakie ćwiczenia będą dalej dostępne (ich liczba, szczegółowy problem, którego dotyczy każde ćwiczenie, techniczne wskazówki dla nauczyciela). Rozwiązania i komentarze do ćwiczeń znajdują się na końcu scenariusza.

Nr ćwiczenia	Problem	Wskazówki dla nauczyciela
1	Słowo „wolność” w codziennej komunikacji; znaczenie, synonimy, połączenia	Możesz rozdać uczniom słowniki: języka polskiego, synonimów i antonimów. Uczniowie uzupełniają diagram, pracują indywidualnie. Czas: 10 minut
2, 3	Wskazywanie środków stylistycznych z określeniem ich funkcji w podanych przykładach	Wykonywanie ćwiczeń możesz poprzedzić krótkim wprowadzeniem teoretycznym dotyczącym rodzajów i funkcji środków stylistycznych. Różnicuj formy pracy, by moderować aktywność uczniów. Proponuj pracę indywidualną, w parach, zespołową. Ćw. 2 Przypomnij uczniom, żeby określili sposób, w jaki jest przedstawiana wolność w danym fragmencie oraz jak dany środek stylistyczny wpłynął na poetycki charakter przekazu. Uczniowie pracują indywidualnie. Czas: 10 minut Ćw. 3 Zachęć uczestników warsztatów do pracy w parach. Zwróć uwagę na to, by uczniowie poprawnie nazwali odpowiednie środki stylistyczne. Warto podkreślić rolę wskazanych środków w tekście. Czas: 10 minut
4, 5, 6	Uświadomienie funkcji, jaką mogą pełnić środki stylistyczne w przekazach pisemnych i słownych tworzonych z myślą o realizacji konkretnego celu komunikacyjnego	Ćw. 4 Przygotuj materiały dla uczniów z tekstem „Mali niewolnicy”, który mają przeredagować, uwzględniając wybraną funkcję (impresywną, ekspresywną albo poetycką) i stosując w tekście 5 wybranych środków językowych. Czas: 20 minut Ćw. 5 Przygotuj materiały dla uczniów z zestawem tematów oraz środków językowych (dla kilku grup). Podziel klasę na czteroosobowe grupy, które otrzymują jeden temat z 5 proponowanych i losują zestaw środków, które mają zastosować. Uczniowie mają skonstruować krótkie (liczące ok. 70 słów) wypowiedzi, które prezentują, rozpoznając i omawiając zastosowane środki. Zaleca się wykonywanie tego ćwiczenia w grupach ze względu na dość wysoki stopień trudności. Czas: 20 minut Ćw. 6 Przygotuj kartki z tematami dotyczącymi wolności w różnych aspektach (6 propozycji). Podziel klasę na 6 grup. Każda grupa wybiera jedno spośród rozłożonych na kartkach poleceń zredagowania tekstu, który ma liczyć 100 słów. Kartki z tekstami są przekazywane kolejnej grupie, która rozpoznaje zastosowane środki. Możesz przeprowadzić to ćwiczenie w formie quizu (zwycięża zespół/uczeń, który poda najwięcej prawidłowych odpowiedzi). Należy zwrócić uczniom uwagę, by w wypowiedziach dobierali odpowiednie środki językowe. Czas: 20 minut

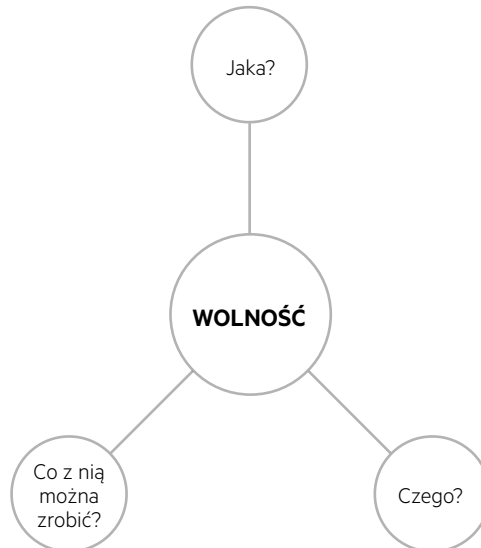
ĆWICZENIA

ĆWICZENIE 1

Możesz rozdać uczniom słowniki: języka polskiego, synonimów i antonimów. Uczniowie uzupełniają diagram, pracują indywidualnie.

Słowo „wolność” funkcjonuje we współczesnym języku w różnych kontekstach. Na podstawie własnych doświadczeń językowych uzupełnij diagram. Odpowiedz na pytania, jaka może być wolność, czego dotyczy, co z nią można zrobić. Podaj synonimy i antonimy.

Synonimy

Antonimy

ROZWIĄZANIE I KOMENTARZE

Uczniowie uzupełniają diagram, wpisując określenia słowa „wolność”, jego synonimy i antonimy. Wykonanie ćwiczenia ukazuje bogactwo środków językowych. Możesz udostępnić uczestnikom warsztatów, pracującym indywidualnie, słowniki.

Przykładowe rozwiązanie:

WOLNOŚĆ (jaka?) całkowita, chwilowa, ciągła, nieograniczona, obywatelska, pozorna, prawdziwa, wymarzona, złota wolność, złudna.

WOLNOŚĆ (czego?)

narodu, obywateli, ojczyzny, słowa, sumienia, wyboru, wyznania.

WOLNOŚĆ (co można z nią zrobić?)

darować, krępować, odzyskać, radować się (z), stracić, walczyć (o), zabrać, zapewnić.

Synonimy: niezależność, samodzielność, samorządność, swoboda.

Antonimy: dominacja, hegemonia, niewola, zależność, zniewolenie.

I ĆWICZENIE 2

Wykonywanie ćwiczeń możesz poprzedzić krótkim wprowadzeniem teoretycznym dotyczącym rodzajów i funkcji środków stylistycznych.

Różnicuj formy pracy, by moderować aktywność uczniów. Proponuj pracę indywidualną, w parach, zespołową.

Przypomnij uczniom, żeby określili sposób, w jaki jest przedstawiana wolność w danym fragmencie oraz jak dany środek stylistyczny wpłynął na poetycki charakter przekazu. Uczniowie pracują indywidualnie.

W ramce zapisano nazwy środków stylistycznych. Dopasuj je do poniższych cytatów. Zastanów się, w jaki sposób pojęcie wolności jest przedstawiane w cytowanych zdaniach?

**metafora, animizacja, oksymoron, alegoria, anafora,
pytanie retoryczne, antyteza, apostrofa**

1. *Lepszy na wolności kęsek lada jaki, niżli w niewoli przysmaki.* (Jean de la Fontaine, *Bajki*)
2. *Bo wolność krzyżami się mierzy!* (Feliks Konarski, *Czerwone maki na Monte Cassino*)
3. *Lepsza wolność chuda niż niewola hojna* (przysłowie)
4. *Wolność! Ty najpierwsza z własności człowieka, bez której inne nikną i szczęście ucieka.* (Adam Jerzy Czartoryski, *Bard polski*)
5. *Człowiek jest skazany na wolność.* (Jean Paul Sartre, *Byt i nicość*)
6. *– bo mówi mądry wąż który na drzewie mieszka
który drzewo oplata który drzewem rządzi
że zginie ten który opuści drzewo
od pragnienia i głodu ze strachu przed sobą
choćby swoją ucieczkę nazwał pięknie wolność* (Zbigniew Herbert, *Mały ptaszek*)
7. *Wolność kocham i rozumiem
Wolności oddać nie umiem* (Chłopcy z Placu Broni, Bogdan Łyszkiewicz, *Kocham wolność*)
8. *Wolność to diament do oszlifowania
A zabłyśnie blaskiem nie do opisania.* (Marek Grechuta, *Wolność*)
9. *Wolność. Po co wam wolność? Macie przecież telewizję.
Wolność. Po co wam wolność? Macie przecież Interwizję, Eurowizję Wolność. Po co wam wolność?
Macie przecież tyle pieniędzy.* (Kult, Kazik Staszewski, *Po co wolność*)

I ROZWIĄZANIE I KOMENTARZE

Ćwiczenie ma na celu wykształcenie umiejętności wskazywania środków stylistycznych. Niektóre pojęcia znajdują się w części Pakiet wiedzy. Sprawdź zawartość tabeli prezentującej wybrane środki językowe.

- 2.1. antyteza, 2.2. metafora, 2.3. antyteza, 2.4. apostrofa, animizacja, 2.5. oksymoron
2.6. alegoria, 2.7. anafora, 2.8. metafora, 2.9. anafora, 2.10. pytanie retoryczne.

| ĆWICZENIE 3

Wykonywanie ćwiczeń możesz poprzedzić krótkim wprowadzeniem teoretycznym dotyczącym rodzajów i funkcji środków stylistycznych.

Różnicuj formy pracy, by moderować aktywność uczniów. Proponuj pracę indywidualną, w parach, zespołową.

Zachęć uczestników warsztatów do pracy w parach. Zwróć uwagę na to, by uczniowie poprawnie nazwali odpowiednie środki stylistyczne. Warto podkreślić rolę wskazanych środków w tekście.

Poniższe cytaty pochodzą z 6. sezonu serialu dokumentalnego pt. „Efekt Domina”. Nazwij podkreślone środki stylistyczne zawarte w wypowiedziach bohaterów i określ ich funkcję.

1. „To jest kryzys humanitarny. Nasze dzieci głodują. Nasze dzieci umierają. Nasze matki nie mają gdzie rodzić. Nie mają dostępu do badań w czasie ciąży” – stwierdza Elia Lovera, założycielka organizacji Comparte por unavida Colombia

2. „Przyjechałam z walizką pełną złudzeń, nadziei i wiary” – wyznaje Maria, która jest jedną z wielu osób, które musiały porzucić swoje domy.

3. „Puspa przeżyła dramat. Doznała ogromnej krzywdy z rąk mężczyzny i wielkiego niezrozumienia ze strony bliskich. Podniosła się... Jest wolna. Wielką ceną czasem płaci się za wolność”.

4. Rajendra Gautam: „To jest przerażająca sytuacja. Tysiące dzieci wywozi się do Indii do niebezpiecznej pracy albo by przemycały narkotyki lub by pobrać ich organy do przeszczepu. Po prostu traktuje się je jak towar”.

5. Mathe Moshebi, pracownik terenowy SOS Children's Villages Lesotho: „Dzieci cierpią najbardziej. Ich rozwój emocjonalny, społeczny, psychiczny, edukacja, ich zdrowie – to wszystko jest bardzo zaburzone. Dlatego staramy się objąć opieką jak najwięcej dzieci i zmienić ich życie”.

6. Dominika Kulczyk: „To miejsce, gdzie współczesna cywilizacja zagląda rzadko. Jest wielka bieda, dzieci chodzą niedożywione, rozprzestrzeniają się groźne choroby, z których chyba najgroźniejsza jest malaria. Dlatego moja fundacja wspiera walkę z nią i pomaga dostarczyć wodę zdatną do picia, co znacząco poprawi jakość życia tutejszej ludności”.

7. George Achibra Sr: „Uważam, że jeśli chodzi o handel dziećmi, to zaledwie dotykamy wierzchołka góry lodowej. Społeczeństwo musi działać. Oprawcy muszą trafić przed sądy. Prawo musi być skuteczne”.

8. Mike: „Balet dał mi głos, dał mi siłę i, jako małemu chłopcu, dał mi poczucie mocy, żeby rozmawiać z dużymi ludźmi i nie czuć się już dłużej matym. A teraz mogę wykorzystać to doświadczenie, żeby wpłynąć na dzieciaki, na ich sposób myślenia, żeby poprowadzić je, dokądkolwiek zechcą”.

| ROZWIĄZANIE I KOMENTARZE

Ćwiczenie pozwala uświadomić uczniom, że środki stylistyczne występują nie tylko w tekstach poetyckich, lecz także pełnią ważną funkcję w codziennych wypowiedziach.

We wskazanych przykładach uczniowie rozpoznają środki językowe (zob. Pakiet wiedzy) i przekonują się o ich różnym zastosowaniu. Należy zwrócić uwagę na znaczenie poszczególnych środków w omawianych przykładach, np. anafora pozwala zwrócić uwagę na konkretny element wypowiedzi, który dzięki powtórzeniu staje się istotny, zapamiętany.

3.1. anafora, 3.2. metafora, wyliczenie, 3.3. epitet, 3.4. porównanie, 3.5. wyliczenie, 3.6. animizacja, 3.7. metafora, 3.8. animizacja, 3.9. anafora.

| ĆWICZENIE 4

Przygotuj materiały dla uczniów z tekstem „Mali niewolnicy”, który mają przeredagować, uwzględniając wybraną funkcję (impresywną, ekspresywną albo poetycką) i stosując w tekście 5 wybranych środków językowych.

Poniżej zamieszczono krótki opis sytuacji dzieci w Ghanie. Przeredaguj go tak, by stworzyć tekst pełniący prymarnie (głównie) jedną z wybranych funkcji:

- ekspresywną (tekst ukazujący emocje nadawcy),
- impresywną (tekst skierowany na wywarcie wpływu na słuchaczy),
- poetycką (tekst skupiony na estetyce wypowiedzi).

Użyj co najmniej 5 różnych środków stylistycznych. Nazwij je i określ, jak wpłynęły na charakter przekazu.

„Mali niewolnicy”

Nie ma na świecie żadnego kraju, w którym niewolnictwo byłoby legalne, jednak w Ghanie odbywa się handel ludźmi. Rodzice sprzedają do pracy swoje dzieci nawet za kilkadziesiąt dolarów rocznie, żeby łowiły ryby na jeziorze Wolta. Są źle traktowane, bite, głodzone, nie chodzą do szkoły, chorują, mało śpią. Nie mogą wrócić do domu, ponieważ zostałyby ponownie sprzedane. Nie ma skutecznego systemu opieki, dlatego powstają pomagające im wioski życia, do których zabiera się dzieci.

| ROZWIĄZANIE I KOMENTARZE

Zaproponowane ćwiczenie ma uświadomić uczniom możliwość realizacji różnych celów w zależności od zastosowania określonych środków stylistycznych. W wypowiedziach skoncentrowanych na realizacji funkcji ekspresywnej, impresywnej czy poetyckiej będą używane inne środki językowe. Warto zwrócić uwagę, że nie tylko tekst o prymarnej funkcji impresywnej może skutecznie przekonywać słuchaczy.

ĆWICZENIE 5

Przygotuj materiały dla uczniów z zestawem tematów oraz środków językowych (dla kilku grup). Podziel klasę na czteroosobowe grupy, które otrzymują jeden temat z 5 proponowanych i losują zestaw środków, które mają zastosować. Uczniowie mają skonstruować krótkie (liczące ok. 70 słów) wypowiedzi, które prezentują, rozpoznając i omawiając zastosowane środki. Zaleca się wykonywanie tego ćwiczenia w grupach ze względu na dość wysoki stopień trudności.

Pracujecie w czteroosobowych grupach. Każdej z nich zostaje przydzielony inny temat. Zadaniem jest skonstruowanie krótkiej (liczącej ok. 70 słów) wypowiedzi. Następnie każda z grup losuje 4 kartki z nazwami środków stylistycznych, których należy użyć w tekście będącym rozwinięciem tezy zakreślonej w temacie. Po wykonaniu zadania przedstawiciel grupy odczytuje treść przygotowanej wypowiedzi, a pozostali uczniowie wskazują środki stylistyczne użyte w tekście i omawiają ich funkcje.

1. Wolność jako marzenie. 2. Wolność jako wyzwanie. 3. Wolność jako zagrożenie.
4. Wolność jako wartość. 5. Wolność jako dar.

Skopiuj/Wytnij

ANAFORA	ANIMIZACJA	ANTYTEZA
ALEGORIA	APOSTROFA	ELIPSA
EPITET	GRADACJA	HIPERBOLA
INWERSJA	METAFORA	METONIMIA
NEOLOGIZM	OKSYMORON	ONOMATOPEJA
PARADOKS	PERYFRAZA	PORÓWNANIE
PYTANIE RETORYCZNE	WYKRZYKNIECIE	WYLICZENIE

ROZWIĄZANIE I KOMENTARZE

Uczniowie praktycznie wykorzystują zdobytą wiedzę, używając środków językowych w celach perswazyjnych. Opracowują krótkie teksty, uczą się bronić swojego zdania, przekonywać, biorą udział w dyskusji. Uczniowie pośrednio zdobywają też kompetencje miękkie – pracują zespołowo, dyskutują na temat określonego problemu oraz sposobu realizacji zadania, uczą się dyscypliny wypowiedzi (zamykając całą wypowiedź w 70 czy 100 słowach). Ponadto, nadając wypowiedzi odpowiednią formę, stosując określone środki, decydują o funkcji pełnionej przez daną wypowiedź.

Uczniowie pracują w czteroosobowych grupach, opracowując jeden temat z 5 proponowanych, w ok. 70 słowach mają zastosować wylosowany zestaw środków, a następnie omówić zadanie. Ćwiczenie 5 łączy umiejętność tworzenia tekstu na określony temat z zastosowaniem wskazanych środków stylistycznych. Zaleca się wykonywanie tego ćwiczenia w grupach ze względu na dość wysoki stopień trudności.

| ĆWICZENIE 6

Przygotuj kartki z tematami dotyczącymi wolności w różnych aspektach (6 propozycji). Podziel klasę na 6 grup. Każda grupa wybiera jedno spośród rozłożonych na kartkach poleceń zredagowania tekstu, który ma liczyć 100 słów. Kartki z tekstami są przekazywane kolejnej grupie, która rozpoznaje zastosowane środki. Możesz przeprowadzić to ćwiczenie w formie quizu (zwycięża zespół/uczeń, który poda najwięcej prawidłowych odpowiedzi). Należy zwrócić uczniom uwagę, by w wypowiedziach dobierali odpowiednie środki językowe.

Podzielcie klasę na grupy. Każda z nich wybiera jedno spośród rozłożonych na kartkach poleceń zredagowania tekstu związanego z problemem wolności. Prace liczące 100 słów są przekazywane następnej grupie, która identyfikuje wykorzystane środki językowe.

- Przekonaj klasę, że w porównaniu do bohaterów „Efektu Domina” masz więcej wolności od swoich rówieśników na świecie.
- Wolność czy ograniczenia w architekturze? Odwołaj się do względów bezpieczeństwa.
- Napisz krótkie ogłoszenie do gazetki szkolnej, dotyczące konieczności segregacji śmieci. Uwzględnij relacje między wolnością a dobrem społecznym.
- Napisz odezwę do koleżanek i kolegów ze swojej klasy, by przekonać ich do rezygnacji z wycieczki szkolnej w celu zdobycia środków na cel charytatywny.
- Zachęć w formie wpisu na portalu społecznościowym swoich przyjaciół do konkretnej pomocy w środowisku lokalnym – np. w domu dziecka, w domu seniora itp.
- Strój wyraża mnie i moją wolność – przekonaj o tym dyrektora i komitet rodzicielski. Napisz uzasadnienie w formie listu otwartego, dlaczego nie chcecie nosić szkolnych mundurków.

| ROZWIĄZANIE I KOMENTARZE

Uczniowie praktycznie wykorzystują zdobytą wiedzę, używając środków językowych w celach perswazyjnych. Opracowują krótkie teksty, uczą się bronić swojego zdania, przekonywać, biorą udział w dyskusji. Uczniowie pośrednio zdobywają też kompetencje miękkie – pracują zespołowo, dyskutują na temat określonego problemu oraz sposobu realizacji zadania, uczą się dyscypliny wypowiedzi (zamykając całą wypowiedź w 70 czy 100 słowach). Ponadto, nadając wypowiedzi odpowiednią formę, stosując określone środki, decydują o funkcji pełnionej przez daną wypowiedź.

Warto przeprowadzić to zadanie w formie quizu, by uczyć w formie zabawy. Klasa podzielona na kilka grup (np. 6) opracowuje tekst liczący 100 słów. Każda grupa przekazuje swoją pracę kolejnej, by ta rozpoznała użyte środki. Zwycięża zespół/uczeń, który poda najwięcej prawidłowych odpowiedzi.